**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**
**«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»**

Кафедра суспільствознавчої освіти

# Програма підвищення кваліфікації вихователів закладів загальної середньої освіти «Формування громадянських компетентностей учнів у виховній діяльності вихователів закладів загальної середньої освіти»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри суспільствознавчої освіти
*(протокол № 9 від 18.09.2026 р.)*

Завідувач кафедри Галина СОХАНЬ

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою
*(протокол № 6 від 01.10.2026 р.)*

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

# 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

**Розробник:** завідувач кафедри суспільствознавчої освіти, кандидат філологічних наук Сохань Галина Степанівна.

**Напрям підвищення кваліфікації:** методичне забезпечення професійної діяльності вихователів закладів загальної середньої освіти щодо формування та розвитку громадянських компетентностей учнів.

**Розроблено на основі типової програми** підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти. (Наказ Міністерства науки та освіти України № 904 від 12.10.2022 р.).

**Термін дії програми:** з 01.01.2027 р. до 31.12.2032 р.

**Рецензенти:**
**Баханов Костянтин Олексійович**, доктор педагогічних наук, професор кафедри суспільствознавчої освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».
**Костюк Ірина Альбертівна**, старший викладач кафедри суспільствознавчої освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

## 2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**Актуальність програми** полягає в необхідності підвищувати кваліфікацію вихователів закладів загальної середньої освіти з питань формування громадянських компетентностей учнів, зокрема освітня програма спрямована на розвиток професійної та методичної компетентності вихователів у сфері громадянського виховання учнів. Актуальність програми зумовлена ще й суспільними змінами в Україні, зокрема воєнними, та необхідністю підготовки учнів не лише знати свої права й обов'язки, а й поважати гідність і права інших, відповідально приймати рішення, брати участь у житті школи, громади. Зміст програми передбачає ознайомлення вихователів із сутністю громадянських компетентностей, змістовими аспектами освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини, сучасними підходами до громадянського виховання учнів, зокрема пропонується ціла низка практичних методів, які вихователі можуть застосовувати у повсякденній роботі в закладі освіти.

**Цільова група:** вихователі закладів загальної середньої освіти.

**Обсяг:** 30 годин.

**Форма навчання**: очно-дистанційна.

**Мета:** науково-методичний супровід професійного розвитку вихователів закладів загальної середньої освіти у їх підготовці до роботи, спрямованої на розвиток громадянських компетентностей та наскрізних умінь, необхідних для відповідальності, правової культури та громадянської активності учнів.

**Завдання:**

- розуміти теоретичні засади компетентнісного підходу в сучасній системі освіти;
- знати і розуміти змістові аспекти освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини;
- уміти окреслювати методичні підходи до створення і використання методичних матеріалів, спрямованих на розвиток громадянських компетентностей;
- уміти формувати громадянські компетентності учнів у процесі виховної діяльності.

**Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:**

- професійно-педагогічна;
- психологічна;
- емоційно-етична;
- мовно-комунікативна;
- громадянська;
- інформаційно-цифрова;
- компетентність педагогічного партнерства;
- рефлексивна;
- здатність до навчання впродовж життя.

**Очікувані результати:**

Слухач/ка після навчання на цьому курсі:

- розуміє теоретичні засади компетентнісного підходу в сучасній системі освіти;
- пояснює змістові аспекти освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини;
- окреслює методичні підходи до створення і використання навчальних матеріалів, спрямованих на формування громадянських компетентностей учнів;
- уміє формувати громадянські компетентності учнів у процесі виховної діяльності.

**Контроль** за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях – індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми.

**Оцінювання** розглядається як засіб одержання зворотної інформації про результативність підвищення кваліфікації та внесення коректив у методику роботи зі слухачами курсів. Програмою передбачено виконання різних видів робіт: вхідне опитування; творче завдання; участь у круглому столі; рефлексія.

**Критерії оцінювання.** Результати навчання слухачів курсів оцінюються за шкалою «зараховано / не зараховано». Підставою для успішного зарахування є комплексне виконання програми КПК, зокрема активна участь на заняттях, а також виконання самостійної роботи, яка зараховується за умови виконання не менше 70% навчального матеріалу: розміщення самостійної роботи в Moodle, її відповідність завданням програми, дотриманням правил академічної доброчесності, а також її успішна презентація.

**Особливості реалізації програми.** Реалізація програми передбачає навчання вчителів як у дистанційному, так і в очному форматі. Навчальні заняття у синхронному режимі проводяться з використанням ZOOM, Moodle. Програмою передбачено проведення лекційних, практичних занять, виконання самостійної роботи, обмін педагогічним досвідом.

**Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:** сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин, за умови не менше 50 % від загальної кількості.

**Вартість (у разі встановлення):** безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

## 3. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

| Назви тем | Кількість годин | | | |
|---|---|---|---|---|
| | Усього | Лекції | Практичні | Самостійна робота |
| **Інтеграційно-мотиваційне заняття** | **2** | | **2** | |
| Тема 1. Реєстрація учасників (вхідне опитування). Ознайомлення з програмою модуля. | | | 1 | |
| Тема 2. Формування очікувань учасників. | | | 1 | |
| **Модуль 1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті** | **4** | **2** | **2** | |
| Тема 1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. | | 2 | | |
| Тема 2. Розвиток професійної та методичної компетентності вихователів закладів загальної середньої освіти у сфері формування громадянських компетентностей учнів. | | | 2 | |
| **Модуль 2. Змістові аспекти освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини** | **4** | **4** | | |
| Тема 1. Освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини: теоретичний аспект. | | 2 | | |
| Тема 2. Навчальні ресурси з ОДГ/ОПЛ у роботі вихователя. | | 2 | | |
| **Модуль 3. Формування громадянських компетентностей: практики і навчальні активності** | **8** | **2** | **6** | |
| Тема 1. Громадянські компетентності і сучасна людина: перспективи та виклики. | | 2 | | |
| Тема 2. Методичні рекомендації щодо створення і використання навчальних матеріалів, спрямованих на розвиток громадянських компетентностей. | | | 6 | |
| **Творче завдання. Самостійна робота.** | **6** | | | **6** |
| **Круглий стіл** «Формування громадянських компетентностей учнів у виховній діяльності вихователів закладів загальної середньої освіти: успішні практики та обмін досвідом». | **4** | | **4** | |
| **Вихідне діагностування, рефлексія.** | **2** | | **2** | |
| **Всього годин:** | **30** | **8** | **16** | **6** |

## 4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

**Інтеграційно-мотиваційне заняття**
Час за робочою навчальною програмою – 2 години

**Тема 1. Реєстрація учасників (вхідне опитування). Ознайомлення з програмою навчання.**
**Тема 2. Формування очікувань учасників**

**Модуль 1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті**
Час за робочою навчальною програмою – 4 години

**Тема 1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті**
План лекційного заняття
1. Компетентності в освіті: нормативно-правова база.
2. Актуальність компетентнісного підходу в освітньому процесі.

**Тема 2. Розвиток професійної та методичної компетентності вихователів закладів загальної середньої освіти у сфері формування громадянських компетентностей учнів**

План практичного заняття
1. Професійні компетентності вихователів у сфері громадянського виховання учнів.
2. Ціннісні орієнтири та громадянська відповідальність у виховному процесі.

**Модуль 2. Змістові аспекти освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини**
Час за робочою навчальною програмою – 4 години

**Тема 1. Освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини: теоретичний аспект**
План лекційного заняття
1. Розкриття змісту понять «ОДГ/ОПЛ».
2. Освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини: нормативно-правові засади.

**Тема 2. Навчальні ресурси з ОДГ / ОПЛ у роботі вихователів**
План практичного заняття
1. Навчальні ресурси з ОДГ/ОПЛ у роботі з учасниками освітнього процесу.
2. Інтернет-ресурси з ОДГ/ОПЛ («Живемо в демократії» та ін.).

**Модуль 3. Формування громадянських компетентностей: практики і навчальні активності**
Час за робочою навчальною програмою – 8 годин

**Тема 1. Громадянські компетентності і сучасна людина: перспективи та виклики**

План лекційного заняття

1. Українське законодавство про громадянські компетентності.
2. Виховання громадянської відповідальності в умовах сучасних суспільних викликів.
3. Створення демократичного та безпечного освітнього середовища як умова громадянського розвитку учнів.

**Тема 2. Методичні рекомендації щодо створення і використання навчальних матеріалів, спрямованих на розвиток громадянських компетентностей**

План практичного заняття

1. Розвиток критичного мислення як складова громадянської компетентності. Навчальні активності з елементами дискусії (Моделювання життєвих ситуацій, «Займи позицію», «Чотири кути» тощо).
2. Проєктна діяльність як засіб формування громадянських компетентностей учасників освітнього процесу.
3. Роль педагогіки партнерства у формуванні громадянської компетентності учнів. Громадські ініціативи (волонтерство, суспільно корисна діяльність) у формуванні громадянської відповідальності учнів.

**Самостійна робота.** Укладіть дидактичні вправи, які формують громадянські компетентності в учасників освітнього процесу.

**Круглий стіл** «Формування громадянських компетентностей учнів у виховній діяльності вихователів закладів загальної середньої освіти: успішні практики та обмін досвідом».

**Вихідне діагностування, рефлексія.**

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Що таке громадянські компетентності? Поясніть громадянські компетентності в контексті українського законодавства.
2. Що таке освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини? Поясніть терміни ОДГ/ОПЛ у контексті законодавства?
3. Які цінності є в основі демократичного суспільства?
4. Яку роль відіграють права людини у формуванні громадянських компетентностей учасників освітнього процесу?
5. Які інтерактивні методи навчання є найбільш ефективними для розвитку громадянських компетентностей?
6. Які цифрові інструменти можна використовувати для формування громадянської компетентності учнів і яким чином?
7. Які можливості надає проєктна діяльність для розвитку громадянської активності в контексті реалізації педагогіки партнерства?
8. Яким чином проєктна діяльність може розвивати громадянські компетентності в учасників освітнього процесу ?
9. Яке значення має критичне мислення для формування громадянських компетентностей учнів? Наведіть приклади активностей, які сприяють формуванню громадянських компетентностей.
10. Укладіть дидактичні вправи, які формують громадянські компетентності в учасників освітнього процесу.

## 5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

### Законодавство України


1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16
2. Державний стандарт початкової освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text
3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
4. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
5. Про академічну доброчесність: Закон України від 18 грудня 2025 року № 4742-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text
6. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2834-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text


### Методичні матеріали


7. Беремо участь у демократії: плани уроків з ОДГ/ОПЛ для старших класів середньої школи / Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер. – Пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко, Ю. О. Молчанової; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. Київ : Основа, 2016. Т. 4. 294 с.
8. Громадянська відповідальність: 80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. 5–9 клас. Посібник для вчителяb / Рафальська М., Боярчук О., Герасим Н. та ін. Харків: Вид. група «Основа», 2017. 136 с.
9. Довідник безбар'єрності. URL: https://bf.in.ua/
10. Досліджуємо права дитини: Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини (ОДГ/ ОПЛ): Серія уроків для 1–9 класів / Р. Голлоб, П. Крапф. Пер. з англ. та адапт. В. В. Полторак. Київ : Основа, 2016. Т. 5. 100 с.
11. Живемо в демократії (Living Democracy). URL: https://www.living-democracy.com/uk/textbooks/volume-3/
12. Навчаємо демократії: Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та прав людини для вчителів / Р.Голлоб, П.Крапф, О.Олафєдоттір, В.Вайдінгер; ред. Р.Голлоб, П.Крапф, О.Олафєдоттір, В.Вайдінгер: пер.з англг. та адапт. П.І.Паращенко. Київ : Основа, 2012. Т.1. 164 с.
13. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О.,Калашник О.А. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 132 с.
14. Степанова-Камиш А. Як навчати учнів громадянської компетентності на будь-якому уроці. URL: https://nus.org.ua/2021/01/13/yak-navchaty-uchniv-gromadyanskoyi-kompetentnosti-na-bud-yakomu-urotsi/